

ipsorum canonum regulariter constare potest. Estque optimum exemplum in cap. *Qualiter et quando*, 2 de Accus., ubi tractando de ordine in judiciis vel denuntiationibus servando, ipsum colligere nititur Pontifex ex auctoritatibus Novi et Veteris Testamenti: *Ex quibus*, inquit, *postea processerunt canonice sanctiones*. Ratio vero est, quia, cum hæc potestas sit superioris ordinis, complectitur etiam inferiora quatenus aliquo modo superioribus deserviunt, vel per modum subjecti, vel per modum instrumenti, aut alio simili, et ita potest etiam de rebus, seu materiis inferioris ordinis leges ferre, semper tamen sub ratione superiori et supernaturali.

5. *Tertia excellentia ex origine et causa efficiente*. — Tertia excellentia hujus potestatis assignari potest ex parte causæ efficientis et originis: nam hæc potestas est quasi per se infusa, unde a solo Deo, ut auctor est et gubernator supernaturalis, tanquam a primo et principali principio manare potest immediate: potestas autem civilis datur a Deo ut auctore naturæ, et non proprie per se confertur, sed per modum proprietatis manantis ab ipsa natura, modo explicato in lib. 3; unde constat etiam ex hoc capite longe excellentiorem esse hanc potestatem. Quod amplius ita declaratur; nam hæc potestas secundum suam adæquatam rationem et excellentiam a Christo Domino collata est, et in illo fuit veluti proprietas manans ex unione hypostatica humanitatis ad Verbum, ut in 1 tom. 3 partis, disp. 47, late explicuimus: unde constat tanto excellentiorem esse hanc potestatem in suo fonte potestate civili, quanto unio hypostatica superat communitatem humanam. A Christo vero, et per Christum derivata est hæc potestas ad Vicarium per maximam quamdam participationem illius potestatis excellentiæ, quæ fuit in Christo, et sic habuit fundamentum non solum in ipsa incarnatione, sed etiam in meritis Christi Domini, et in sanguine ejus, quod non potest dici de potestate civili secundum se spectata; ergo ex his omnibus manifeste apparet excessus ecclesiasticæ potestatis.

6. *Quarta excellentia ex parte subjecti, cum principaliter sit in Christo Domino, civilis autem potestas in communitate humana*. — Quarto, declarari potest excellentia hæc ex parte subjecti, quia potestas ecclesiastica multum excedit civilem in primario, et veluti immediate subjecto. Nam potestas civilis immediate est in communitate humana; hæc autem potestas residet principaliter in Christo homine: unde fit ut, quoad subjectum proximum, illa prior

sit in eo homine cui communitas illam commisit, vel in successoribus ejus; hæc vero sit in eo cui Christus illam commisit, vel successoribus ejus, aut mediante ipso in aliis. Inter has autem personas sunt tres differentiæ notandæ. Prima, quod potestas civilis potest esse in quolibet homine, etiam non baptizato, hæc vero ecclesiastica non nisi in habente characterem Baptismi. Quia Baptismus est janua Ecclesiæ, et ideo, sicut ante characterem Baptismi nullus directe subjicitur Ecclesiæ, ita etiam sine illo characterem nullus est capax ecclesiasticæ potestatis, unde nec potestatem ordinis habere potest. Dices hinc posse inferri illa incommoda, quæ supra inferebamus de hæretico mentali, quia si, amissa fide, amitteret potestatem, valde incerta esset hæc potestas; ita enim in præsentem incertum est, an aliquis habeat characterem Baptismi, quia multis modis contingere potest Sacramentum non esse validum; ergo ex necessitate characteris eadem incertitudo sequitur. Respondetur tamen non esse simile, quia certitudo Baptismi, quamvis non sit omnino infallibilis, habet nihilominus eam moralem certitudinem, quæ in rebus humanis haberi potest, et character semel impressus nunquam amplius deleri potest; fides autem facile amitti potest.

7. Alia differentia est, quod potestas civilis in viris et feminis esse potest; ecclesiastica vero in feminis esse non potest, saltem ordinario jure. Loquimur de potestate jurisdictionis, ad quam legislatio spectat; nam de potestate ordinis, certum est feminas illius incapaces esse, ut in materia de Ordine ex professo ostendendum est contra novatores excitantes antiquam hæresim Papuzianorum, quam refellunt August. de Hæres. in 27, et Epiphanius in 49; ex Paulo 1 ad Corinth. 14, et 1 ad Timoth. 1, ubi feminas nec docere nec loqui in Ecclesia permittit. Dixi autem *non potest*, quia hæc potestas, quatenus immediate a Christo datur, id est, summa et pontificia, non potest esse in femina, quia illa non est capax ordinis, vel consecrationis episcopalis, et ideo nec pontificatus potest esse capax. Quod autem de Joan. VIII quidam finxerunt, fabulosum est, ut ex Onuphrio ostendit Bellarmin. lib. 3 de Roman. Pontific., cap. ult., et copiose Baron., t. 10, anno Christi 855, n. 56 et sequentibus, ubi alios refert. Et in n. 63, recte advertit quod, licet factum illud fabulosum ita ut narratur accidisset, illa femina non fuisset Pontifex, sed vacasset sedes pro illo tempore, et postea in electione Benedicti fuisset continuata

CAPUT IX.

UTRUM POTESTAS ECCLESIASTICA SIT ITA SUPERIOR CIVILI, UT ILLAM SIBI SUBJECTAM HABEAT.

successio, de quo alibi latius. Hinc vero colligo extendendum esse verbum illud *non potest*, ad totam jurisdictionem ecclesiasticam ordinariam. Nam ille qui incapax est potestatis ordinis, etiam est incapax ordinariæ jurisdictionis ecclesiasticæ, quia ex divina institutione Ecclesia in spiritualibus debet per sacerdotes, aut clericos ordinario jure gubernari. Et nihilominus addidi, saltem ordinario jure, propter jurisdictionem ecclesiasticam, quatenus per Pontificem delegari potest, de qua est controversia an aliquis actus hujus potestatis committi possit feminae. In qua certum est, non debere committi, et magis receptum est non posse, ut in materia de Censuris, disp. 2, sect. 3, a n. 5, tractavi. Et quoad præsentem potestatem legislativam, nunquam visum est in Ecclesia, quod signum est fieri non posse.

8. *Mere laicus possitne eligi Papa, et electus uti sua jurisdictione*. — Ultimo est in hac parte differentia, quod potestas civilis esse potest in mere laicis; hæc autem non nisi in clericis, quæ eodem modo explicanda est, sicut præcedens; quanquam de pontificia potestate non sit ita certum, mere laicum esse omnino incapax ejus, si alioqui rite eligatur, ut statim ordinetur. Est autem certum nunquam esse factum in Ecclesia, nec fieri debere, propter novitatem et periculum. Et similiter est certum non debere sic electum uti jurisdictionis potestate, nisi sit ordinatus, quamvis ante pontificiam consecrationem possit illa uti statim atque electus est, et in sede collocatus. De inferiori autem potestate ordinarium jus Ecclesiæ est, ut laicis non committatur, et ideo infra summum Pontificem nullus potest illam committere laico: unde, licet aliquando visum sit laicum eligi, aut postulari ad episcopatum, ut Ambrosium, etc., non tamen visum est illi dari potestatis usum, donec aliquam ordinationem accipit. Ideoque summus Pontifex, ordinario jure utendo, illam non præbet nisi homini constituto in aliquo gradu clericali, saltem primæ tonsuræ, quamvis de absoluta potentia possit fortasse aliud facere. Alia denique excellentiæ possunt facile, ex supradictis, in hac ecclesiastica potestate considerari, scilicet, quod sit multo universalior, et in suo gradu supremo sit unica pro toto orbe, et quod sit maxime necessaria, et quod suo modo sit Ecclesiæ fundamentum, ut dixit D. Thomas in 2, dist. 44, in ultimo dubio litterali; ac denique quod nobiliores habeat effectus, quod explicando leges ejus magis constabit.

1. Quamvis superiori capite ostensum sit ecclesiasticam potestatem esse excellentiorem in perfectione, non inde statim inferitur esse superiorem in subordinatione et propria jurisdictione; nam potest facultas una esse minus perfecta quam alia, et non illi subjecta, vel subordinata. Atque hinc sumi potest ratio dubitandi, quia subordinatio hæc non sequitur intrinsece ex majori perfectione: neque etiam ostendi potest ex speciali Christi concessionem: ergo non datur. Major patet ex ratione facta, et juvari potest exemplo legis veteris, in qua etiam fuit potestas sacerdotalis et regia, et nihilominus regalis non erat subjecta sacerdotali; imo potius videtur posse contrarium sumi ex 3 Regum 2, ubi Salomon deposuit Abiathar a sacerdotio, et loco illius posuit Sadoc; ergo erat tunc sacerdotalis potestas sub regali, potius quam e contrario. Minor autem probatur, quia in Novo Testamento non legimus instituisse Christum sacerdotium concedendo illi hanc superioritatem, quia Petrus, non obstante sua potestate, præcipit omnibus fidelibus subjectos esse principibus et regibus, 1 Pet. 2; et Paulus, Rom. 13, idem pronuntiat de omni anima. Neque etiam id habetur ex traditione, nam potius ex historiis colligi potest imperatores judicium interdum tulisse de Pontificibus, eosque deposuisse.

2. *Conclusio affirmativa ob unitatem Ecclesiæ Christi*. — Nihilominus dicendum est potestatem ecclesiasticam non solum esse in se nobiliorem, sed etiam superiorem, et habere sibi subordinatam et subjectam potestatem civilem. Sunt enim hæc duo, ut dixi, valde distincta, quod etiam D. Thomas in 2, in fine, dist. 44, declaravit. Est ergo conclusio hæc certa et communis apud Catholicos, de qua videri potest D. Thomas ibi; et Bonav., tom. 2 Opusc., in 38; et Eccles. Hierarch., p. 2, § 1, in fin.; Henric., quodlib. 6, q. 23; Vict., relect. 2 de Potest. Ecclesiæ, et relect. de Indis, p. 1, n. 29, ubi dicit hoc esse verum non solum de potestate hac, prout est in Papa, sed etiam prout est in quolibet Episcopo. Quod jure ordinario et ecclesiastico, ac seclusis privilegiis aut exemptionibus verum est; in sequentibus vero amplius exponetur. Videri etiam possunt Driedo de Libertate Christiana lib. 2,

cap. 2; Turrecrem. in Summa, lib. 2, cap. 113 et sequentibus; Vald. lib. 2 doctrinalis fidei, cap. 76 et sequentibus; Albert. Pyghius, libr. 5 de Ecclesiast. Hierarch., cap. 14 et 15; Sander., lib. 2 de Visibili Monarch.; Cajet., in Apolog. pro Romano Pontifice, cap. 15, ad 8; Sot. in 4, dist. 25, q. 2, art. 5; Bellarm., de summo Pont., l. 2, a cap. 6; Vellosillo Lucensis Episcop., in Advertent. Theol., in 5 tom. Hieron., q. 5.

3. Præcipuum hujus veritatis fundamentum ratione simul et auctoritate declaratur: sumitur enim ex unitate Ecclesiæ Christi Domini in Evangelio satis significata, et per Paulum declarata, 1 Corinth. 12, dicentem: *Omnes nos in unum corpus baptizati sumus*, etc.; et ad Rom. 12: *Multi unum corpus in Christo*, etc.; idem ad Ephes. 4, et sæpe alias; igitur constituit Christus Dominus Ecclesiam tanquam unum spirituale regnum, in quo unus etiam esset rex, et princeps spiritualis; ergo necesse est ut ei subdatur temporalis potestas, sicut corpus animæ. Hoc enim exemplo explicat subordinationem harum potestatum Gregor. Nazianz., orat. 17 ad populum timore percussum. Et merito, quia, sicut homo non esset recte compositus, nisi corpus esset animæ subordinatum, ita neque Ecclesia esset convenienter instituta, nisi temporalis potestas spirituali subderetur. Potestque eadem ratio declarari et confirmari ex dictis supra de dominio indirecto, quod Pontifex habet in universo orbe: nam hoc dominium non fundatur, nisi in subordinatione harum potestatum. Quia, ut ibidem dixi, non est in Pontifice duplex potestas, sed una, quæ directe respicit spiritualia, et consequenter extenditur ad temporalia: hæc autem extensio solum esse potest propter subordinationem temporalis potestatis ad spirituales. Atque hac ratione Bernard., lib. 4 de Consid., cap. 3 dicit Pontificem habere simul gladium spirituales et naturalem, quia vel unum habet directe, et alium indirecte, vel unum in se et per se, alium sibi subordinatum, quod significat, cum ait spirituales gladium ab Ecclesia exercendum esse, materialem vero a milite pro Ecclesia ad nutum sacerdotis, et jussum imperatoris. Unde in cap. ult. Pontificem vocat *fidei defensorem, Christianorum ducem, virgam potentium, malleum tyrannorum, regum patrem, legum moderatorem, Deum Pharaonis*. Sic etiam conclusit Bonifacius Papa in Extravag. *Unam sanctam*, de Majorit. et obed.: *Oportet gladium esse sub gladio, et temporalem auctoritatem spirituali subjici potestati*. Ex

quo textu amplius roboratur ratio facta; quia ubi est unum corpus, necesse est esse unum caput ad quod omnia aliquo modo revocentur, quoniam alias neque pax, neque perfecta unitas posset esse in corpore; Ecclesia autem CHRISTI unum corpus est, ut diximus; ergo, quamvis in eo sint plures potestates, seu magistratus, necesse est ut inter se habeant subordinationem, ita ut ad unum aliquo modo revocentur propter rationem factam; ergo vel spiritualis potestas subordinatur temporali, vel e contrario. Primum dici non potest; nam, ut ibidem ex Paulo affert Pontifex, *Quæ a Deo sunt, ordinata sunt*; esset autem perversus ordo, si spiritualia subjecta essent temporalibus; ergo secundum necessario dicendum est.

4. *Objectio diluitur*.—Dicit fortasse aliquis Ecclesiam, ut perfecte una sit sufficienter uniri in uno capite suo, quod est Christus. Hanc enim responsionem posset quis incaute sumere ex Wald., l. 2 Doctr. fidei, cap. 78, n. 4, ubi sic inquit: *Et quod arguunt quidam, Ecclesiam reducendam esse in monadem, verum est in Christum, qui solus in ore tenet, in gemine potestatis suæ signum, gladium bis acutum. Cæterum sub Christo sacerdos et rex impermixtas continent potestates*. Respondetur, ad priorem partem, illam sententiam in eo sensu sumptam, et hic applicatam non posse satisfacere. Quia Ecclesia militans est unum corpus visibile in hoc mundo existens, ac indigens gubernatione humana, et externa: ergo non potest solum reduci immediate ad caput invisibile hominibus mortalibus, quale est Christus: ergo necesse est ut etiam Vicarius Christi habeat excellentiam potestatis, ubi fuerat necessaria ad conveniens regimen totius corporis; ipse ergo est simpliciter supremum caput. Neque Walden. in contrario sensu locutus est, sed agit de reductione utriusque potestatis ad unum principium quoad originem, et participatione directe jurisdictionis, quam unaquæque illarum potestatum habet in suo ordine. Et hoc sensu dicit impermixtas, et reduci solum ad Deum, vel Christum: non negat tamen quin saltem indirecte potestas temporalis subordinetur spirituali, præcipue in ordine ad vitandum peccatum et divinam offensionem, ut in numero sexto expresse declaravit cum Hugon. de Sancto Victor., l. 2 de Sacram., c. 4, 6 et 7.

5. *Confirmatio*.—*Obviatur objectioni*.—Et hinc potest nova confirmatio addi fundata in verbis Gelasii Papæ in cap. *Duo sunt*, 96

dist.: *Quia pro animabus regum Pontifices sunt reddituri rationem*, insinuans in verbis illis *Pasce oves meas*, etiam reges et imperatores Petro fuisse subjectos, quia sub Christi ovibus comprehendere debent; ergo etiam debent pasci et regi a Petro: jam enim explicuimus sub verbo *pascendi*, etiam potestatem regendi contineri. Dices hoc verum esse quoad spirituale regimen. Sed contra, quia regula regiminis temporalis, ut sit rectum et honestum, debet esse spiritualis; ergo necesse est ut ipsamet potestas temporaliter regendi reguletur per spirituales, et hoc est illi esse subjectam et subordinatam. Et hac ratione Pontifices reddituri sunt rationem pro regibus et imperatoribus, quia ad illos pertinet corrigere et emendare quicquid ipsi non solum ut homines, sed etiam ut reges in usu suæ potestatis peccaverint.

6. Unde confirmatur, quia alias non esset sufficienter provisum Ecclesiæ, si non esset in ea potestas quæ reges et principes possit in officio continere, saltem utendo spirituali gladio. Dices: hoc argumento probaretur necessarium etiam esse aliam potestatem, quæ spirituales pastores contineat in officio: nam etiam illi errare possunt, et fortasse majora damna ovibus inferre. Respondetur ita quidem esse, quoad omnes spirituales principes, seu pastores, infra supremum Christi Vicarium; ad quem pertinet emendare, vel etiam punire reliquos: ipsum autem caput supremum, non potuit alteri homini morali subijci, quia vel procederetur in infinitum, vel tolleretur debita subordinatione et unitas: et ideo alio altiori modo providit Christus Ecclesiæ suæ quoad hanc partem; nam quoad doctrinam et præcepta morum talem assistentiam suo Vicario promissit, ut in his errare non posset, ita ut grave aliquod damnum inferret Ecclesiæ per abusus potestatis. Et hoc fuit sufficiens quoad potestatem legislativam, de qua agimus. Alia vero incommoda, quæ interdum sequi possunt ex pravis moribus, vel operibus talis personæ, minoris momenti sunt, et aliquando sunt toleranda: nam hæc est hominum fragilitas et conditio, et si interdum sint graviora et clare injusta, jure defensionis possunt homines se tueri; non tamen jure vindicationis, aut punitionis. Solum in casu hæresis solet fieri aliqua exceptio, quam alibi tradendam et explicandam relinquimus.

7. Posset eadem assertio confirmari ex usu Ecclesiæ ac variis exemplis, quæ ex parte connumerat Gelas. Papa loco citato; sed quæ ad

præsentem materiam pertinere possunt, inferius tractando de legibus canonicis attingemus; cætera videri possunt in historiis, et ea in summam redigit Bellarmin. supra cap. 7. Ex quibus etiam expedita manet ratio dubitandi in principio posita. Nam ostensum est Scriptura et traditione hanc institutionem esse a Christo Domino. Petrus vero et Paulus ibi allegati loquuntur de obedientia debita principibus et potestatibus a suis subditis respective, non tamen in eis explicatur qualis sit subordinatio potestatum inter se; neque est verum imperatores christianos unquam judicasse Pontifices, ut in tr. de Immunit. late ostensum est.

8. Exemplum autem ibi adductum ex 3 Reg. 2, petebat specialem difficultatem de comparatione simili inter Pontificem et regem sub statu legis veteris, sed hæc parum refert ad præsens institutum, et in proprio loco tractando de Romano Pontifice disputabitur; et ideo nunc solum dico duo. Unum est, ex illo nihil sufficienter probari, vel quia ibi narratur factum, non jus, id est, narratur quid fecerit Salomon, non tamen an fecerit ex legitima vel usurpata potestate, vel certe, quia (ut aliqui volunt) Salomon ex peculiari instinctu Spiritus Sancti id fecit, ut in eodem loco innuitur, et ideo non sequitur id fecisse ex ordinaria potestate quam haberet. Alterum est, parum referre ad præsentem causam comparatio illa Veteris Testamenti, tum quia lex vetus in his cæremonialibus et judicialibus jam cessavit, ut l. 9 ostendimus; tum etiam quia longe altioris ordinis est pontificatus legis novæ quam veteris, et ideo dato, et non concesso, pontificatum veterem non habuisse illam excellentiam, non sequitur pontificatum a Christo institutum illam non habere. Sicut etiam Papa nunc habet potestatem remittendi peccata, quam non habuit sacerdos antiquæ legis. Nunc Papa potest concedere indulgentias, quod alius non potuit. Denique Petro promissæ sunt claves regni cælorum, et dictum illi est: *Pasce oves meas*, et: *Quicquid ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis*, quæ non sunt dicta veteri Pontifici. Et ideo quicquid de illo sit, veritas posita inconcussa manet.

CAPUT X.

UTRUM POTESTAS ECCLESIASTICA AD LEGES FERENDAS POSSIT IN EADEM PERSONA CONJUNGI SIMUL CUM CIVILI.

1. *Hæresis hujus temporis*.—*Fundamentum*

ex lege veteri et naturæ. — Hæc sola comparatio nobis superest inter has duas potestates. Et in illa inveniuntur errores contrarii; unus est, has duas potestates, prout sunt in Ecclesia, semper ac necessario esse conjunctas, non quidem in eo sensu, in quo aliqui dixerunt utramque potestatem esse in summo Pontifice respectu totius orbis, et directe, ac formaliter (ut sic dicam) ex divino jure; quamvis enim hoc non ita sit, non tamen est error in fide, sed opinio, de qua satis dictum est. In alio sensu hæretico docent illam hæretici hujus temporis quorum princeps quoad hanc partem, videtur fuisse Henricus VIII, rex Angliæ, qui voluit unumquemque regem temporalem esse summum Pontificem in suo regno, atque ita habere simul utramque potestatem. Hi hæretici nullum habent fundamentum præter affectum libertatis; videntur autem nihil altius sentire de hac potestate spirituali in lege nova, quam habuerit in lege veteri, aut naturæ, et ideo quod illis temporibus servatum esse putant, ut reges essent supra sacerdotes, nunc etiam servandum esse existimant.

2. *Secundus error.* — Alius error inventus etiam a novatoribus, est potestatem civilem omnino repugnare Pontificibus, seu personis in sacerdotali dignitate constitutis. Afferunt verba illa Christi Lucæ 22: *Reges gentium dominantur eorum, etc., vos autem non sic, ex quibus verbis sic colligit Bernard. l. 2 de Consider., cap. 6, Planum est: Apostolis interdictur dominatus; ergo tu, et tibi usurpare aude, aut dominans Apostolatam, aut Apostolicum dominatum, plane ab alterutro prohibueris; si utrumque similiter habere voles, perdes utrumque.* Item illa Pauli 2 ad Timoth. 2: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.* Ex quibus volunt colligere jure divino prohibitum esse sacerdotibus habere regimen temporale. Confirmari potest, quia Nicolaus Papa, in Epistola ad Michaelem imperatorem dicit *In lege naturæ eosdem fuisse Reges, et sacerdotes; Christum autem illas potestates separasse.* Ratio etiam adjungi potest, quia non videtur una persona sufficiens ad utrumque regimen convenienter præstandum, præsertim si utrumque sit perfectum, quale requiritur in eo qui potestatem habet ferendi leges.

3. *Conclusio.* — Nihilominus veritas catholica est, potestates has nec necessario esse conjunctas, nec necessario separatas, quia neutrum est divino jure præceptum, aut prohibitum. Prior pars satis patet ipso usu et experientia. Nam imprimis multo tempore fuit Ecclesia

Christi sine ulla temporali potestate quoad civile regimen reipublicæ, et prius, scilicet, quam reges cœpissent ad fidem converti; et tamen potestatem spirituales semper habuit, ex quo Christus dixit: *Pasce oves meas.* Nunc etiam multi sunt Episcopi, qui nullam habent potestatem civilem ad ferendas leges, cum tamen spirituales habeant: ergo ex hac parte separabiles sunt. Deinde quod potestas civilis etiam suprema sine ecclesiastica inveniatur, eadem traditio ostendit. Nam Constantinus imperator, in Concilio Niceno, professus est se non habuisse potestatem ad judicandum inter sacerdotes. Idem de Valentiniano seniore refert Ambr., lib. 2, Epist. 13 ad Valentin. juniorem, in qua dignam refert catholico imperatore sententiam: *In causa fidei, vel alicujus ecclesiastici ordinis, eum judicare debere, qui nec munere impar sit, nec jure dissimilis.* Et ita etiam factis observasse refert Niceph., l. 11 Hist. c. 3 et 30, et similia habet Theod., l. 4 Hist., c. 6 et 7. Qui etiam c. 16, cum Niceph., supra c. 13, refert insigne dictum Eulogii sacerdotis, qui cum a præfecto induceretur ad consentiendum Valenti ariano imperatori, per ironiam interrogavit: *Numquid cum imperio est etiam sacerdotis dignitatem consecutus:* Denique ab omnibus catholicis regibus ita usque ad nostra tempora servatum est. Ratio vero clara est, ex dictis destruendo fundamentum contrarii erroris: nam in lege nova potestas ecclesiastica non est naturalis, sed supernaturalis, et specialiter a Christo data; nunquam vero data est terrenis regibus, nec alicubi Christus præcepit ut esset conjuncta cum potestate regia: nulla ergo est talis necessitas.

4. *Civilem et ecclesiasticam potestatem esse posse in eodem ostenditur ex usu Ecclesiæ.* — Quod autem hæc duæ potestates in eadem persona conjunctæ esse possint, similiter probatur ex usu Ecclesiæ: nam summus Pontifex simul etiam rex est temporalis in suis terris, quarum est dominus, quod a sanctis Pontificibus inchoatum, et conservatum est, unde cogitari non potest esse illicitum. Imo, speciali Dei providentia factum esse affirmat D. Thom. in 2 Sentent., in fine. Similiter multi Episcopi simul habent civilem potestatem et dominium, ut constat, præsertim in Germania, et Hispania, et in Conimbricensi hoc episcopatu. Ratio vero est, quia hoc non est per se malum, neque est aliqua positiva lege prohibitum, et aliunde potest multas rationes congruentiæ habere: ergo. Antecedens quoad primam par-

tem probatur, quia contra nullam est virtutem. Item quia si aliqua esset per se malitia, maxime quia temporalis potestas impediret debitam curam, et sollicitudinem circa administrationem spiritualis potestatis; hoc autem nec necessario sequitur, quia per ministerium aliorum potest illa potestas executioni mandari, ita ut non multum impediatur. Præterea, si quid laboris vel incommodi hinc sequi videatur, potest utilitatibus aliis compensari; tum quia verisimile est justitiam rectius esse administrandam per hujusmodi principes; tum etiam quia conjunctio illarum potestatum in eadem persona multum deservire potest ad majorem pacem, et unionem, et ut temporale regimen ad spirituale melius referatur; tum etiam quia hoc conciliat majorem reverentiam erga ecclesiasticum principem, qui etiam melius poterit resistere hostibus fidei, si potestatem habet temporalem, ut experientia comprobatur. Atque ita simul probata est tertia pars antecedentis. Secunda autem probatur, quia nulla est talis lex divina, vel humana, quod patebit respondendo ad fundamenta contrarii erroris.

5. *Explicantur auctoritates contrariæ hæresis.* — Ex verbis ergo Christi Domini, *Reges gentium dominantur eorum, etc.,* talis prohibitio non colligitur; nam cum subdit, *Vos autem non sic,* non est sensus: Vos non habebitis dominium temporale, sed sensus est: Non dominabimini sicut illi dominantur, id est, ad vestrum commodum, utilitatem, et honorem, ubi non loquitur de regimine temporali Ecclesiæ, sed de spirituali; et formam ac modum ejus præscribit per comparisonem ad temporale, quod in superioribus etiam tactum est: et in eodem sensu loquitur Bernard. ut ex contextu est manifestum. Adde quod, licet daretur Christum ibi loqui de dominio temporali, illa verba non continerent prohibitionem, sed solum explicarent Christum non dedisse hominibus hanc potestatem, licet non prohibuerit, ut per homines dari possit ecclesiasticis principibus. Neque etiam ex loco Pauli talis prohibitio colligi potest. Expendendum etenim est illud verbum *implicat se;* potest namque ecclesiasticus princeps uti hac potestate temporali, non se implicando negotiis secularibus, sed prudenter, ac moderate illa utendo. Item est ponderandum illud verbum *negotiis secularibus,* quod proprie significat negotiationem, et nimiam sollicitudinem circa temporalia lura, ut notavit Chrysostomus. Princeps autem ecclesiasticus non ad hunc finem accipit temporalem principatum, sed ut Ecclesiæ utilitati

et fidelium commodis magis inserviat; et ideo illud temporale ita conjunctum spirituali non est seculare omnino, sed aliquo modo sacrum: habere igitur talem potestatem civilem simul cum spirituali, contra nullam legem divinam est, vel positivam, vel naturalem. Quod vero contra humanam non sit, per se notum est, nec indiget probatione. Sic ergo responsum est ad fundamentum secundi erroris: Adrianus autem Papa in Epistola ibi citata solum intendit, quod in priori puncto contra primum errorem diximus, nec enim potuit indicare esse prohibitum quod ipsemet profitebatur. Plura de hoc argumento legi possunt in Bellarm. l. 5 de Rom. Pont. cap. 9 et 10.

CAPUT XI.

AN LEX CANONICA HABEAT PROPRIAM MATERIAM IN QUA HONESTA PRÆCIPAT ET PRAVA PROHIBET, DISTINCTAM A MATERIA LEGIS CIVILIS.

1. *Prima convenientia legis canonice cum civili.* — *Secunda.* — Diximus de finali et efficiendi causa legis canonice, dicendum sequitur de materiali, in qua multa habet communia cum lege civili, quæ breviter supponenda sunt: nam inde oritur difficultas presentis questionis, quæ in hoc versatur, ut distinctionem in materia inter utramque legem assignemus. Primo ergo convenit canonicum cum civili in hoc, quod circa solam materiam honestam versari potest; nam hoc multo magis necessarium est ad finem ejus, quam ad finem legis civili, ut per se constat. Item, quia hoc spectat ad perfectionem legis: ergo multo magis debet convenire legi canonice quam civili. Unde pro regula constitui potest, quidquid perfectionis in hoc genere materiæ habet lex civilis, multo magis convenire legi canonice. Secundo ergo convenit lex canonica cum civili, quia præcipere potest in materia cujuscumque virtutis, quia ordinatur ad finem perfectiorem, magisque spirituales, ad quem usus omnium virtutum magis necessarius est; et ita constat ex usu, quia Ecclesia determinat præcepta divina, vel addit nova, in sacramentis, jejuniis, orationibus, etc., ut late et bene Nav. de Red. Eccl., quæst. 2, mon. ult., n. 2, et 3.

2. *Tertia convenientia.* — Tertio conveniunt, quia lex etiam canonica non præcipit omnes actus omnium virtutum, licet præcipiat omnium virtutum actus: quia inter opera virtutum multa sunt consilii, quæ non possunt sub